

Шормо эл, порымик да рин бер!

26 (3310) №,
2017 ий 24 июнь,
шуматкече.

ЯМДЕ ЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

Пеледыш пайремыште - Юнкор пеледыш аршаш

Л.ГРИГОРЬЕВАН фотожо.

Кодшо шуматкечын Йошкар-Олаште эртыше Пеледыш пайремыш түрлө регион гыч уна-влак толын. Нунын кугу колонныштышт «Марий Юнкор-2017» слётын участникше-влак мотор пеледыш аршаш гай койын ошкылыныт.

ПАМПАЛЧЕ:

Шергакан йолташ-влак, пошкудыда «Ямде лий» газетлан во-залтде кодын? Каласыза тудлан: «Подпискым кажне тылзын 15-ше кечыже марте ышташ лиеш. А газет вес тылзе гыч толеш».

ПОДПИСКЕ

«Ямде лий» газетлан
подпискым Россия
мучко чыла почто
отделенийште
ышташ лиеш.

ЭЧУК: Ну, а те шкеже лотерей модышна нерген монден огыдал? Редакцийыш квитанцийдан копийжым 3 июль марте вучена.

Түн приз - роликан коньки!

«Ямде лий» -
чын йолташем,
Сай юнкоржылан шотлен,
Слётыш ўжын пагален,
Мыйже тушко чонештем!

Президент школышто иленна,
У йолташым муынна,
Вожатый-влак дене пырля
Ала-куштат лийынна.

«Марий Юнкор» слётышто
Яра жап уке йөршеш.
Пашанаже воранеш,
Шинчымаш ешаралтеш.

Уш-акылнам виянден,
Модын-воштыл иленна.
Кече еда тунемна,
Лүмлө ег ден вашлийна.

«Ямде лий» – чечен газет,
Улат моткоч күлешан.
Усталыкым шуарен,
Тек кужеш юнкор ешет!
Юлия ИВАНОВА.
Кужэгер, Шорсола.

Шочмо йылме - эртыш

I Марий Погын эртымылан 100 ий теммылан да Экологий идалыкклан пöлеклалтше юнкор слёт мыйым куанлын вашлие. Икымше кечын Марий Эл Кугыжаныш Погын вуйлатышын алмаштышыже А.Н.Иванов да драматург

А.А.Петров дене вашлиймаш эртыш. Нунын паша корнышт, творчествоштыт дене палыме лийна. Мыланна ятыр кангашым пуышт. Мый тыгай иктешлымашым ыштышым: кеч-кушто лият гынат, шочмо марий йылмым мондыман огыл. Илышыште сенгымашке шуаш манын, тўналме пашам мучаш марте шуктыман.

Анатолий АЛЕКСАНДРОВ.

Морко, Шўргыял.

Лауреат

Премийын учредительже - «Ший памаш» сылнымут фонд. Вуйлатышыже - Василий КРАСНОВ. Тудлан кугу таум ойлена!

Оныжа Э.В.Александров Морко район Коркатово лицейын тунемшыже Эмилия Александровалан Антонов Ивук лўмеш премийнан кубокшым да пöлеклан планшетым кучыктен.

Пырляште - вий!

Тўнямбане шуко калык ила. Кажныжын - шке койыш-шоктышыжо, тўсшö, йўлаже. Марий калык капкыл дене веле огыл, чон денат вяян да пенгыде. Поро чонан, ласка да пашам йöратыше. Марий калык пўртўс деч вийым налын ила. Сандене тудо чыла шотыштат мастар. Меат, самырык тукым, кугырак-влакым ончен тунемына да нуным алмашташ ямде лийын кушкына. Шочмо йылме ден калыкнам пагален, пырля ушнен, ончыко пенгыдын ошкылшаш улына!

Анна ЯКИМОВА.
У Торъял, Тошто Торъял.

«Марий Юнкор» слётым торжественно почмо годым Марий Эл Республикасые культур, печать да калык-влакын алмаштышыже Г.С.Ширяева ты шонымашым радамлен каласен.

2016 ийым иктешлыме почеш, «Ямде лийын» Почётан юнкоржо И.С.Палантай лўмеш тўвыра да сымыктыш колледжым вуйлатыше Алексей Максимович Кленов лийын. Пайремыште тудлан слётнан эн изи юнкоржо, У Торъял район Кузнеч школ гыч юнкоржо Полина Бирюкова, да газетын тўн редакторжо Л.В.Семенова кубокым да пöлекым кучыктенит.

Пүртүсүмүрө

Советский район Кодам школун тунемшыже Лилия Айзатуллова каникулжым «Орлёнок» йоча рүдер пеленысе «Комсомольский» лагерыште тўнгалын. Кузе тушко логалын? Пашаже тыге лийын: «Единая Россия» партий апрель-майыште «Сделаем вместе!» всероссийский экологий акцияым увертарен. Лилия эконоплатат номинацияыште сенышыш лектын. Плакатшым «Утаре, Айдеме!» манын лүмден.

Эконоплататым сүретлен моштет?

«Лилия, сүретет дене мом каласынет?» – ВКонтакте сеть гоч йодын возымылан тыге вашештен: «Айдеме чумыр экологий системыш шўшкылат пура гын, могай кугу азап лийын кертым ончыкташ тыршенам. Сүретемын тўн геройжо – теңызыште ылыше акуло – айдеме тукымым шучко лўдыкшў деч утараш йодеш».

Тиде акций «Российын Экологийже» проект радамыште эрта. Тушко Марий Эл Республикысе чыла школла гыч тунемше-влак ушненыт.

– Апрель гыч тўнгалын май марте школлаште эконоурок, тўрлў социально-экологий мероприятий, конкурс-влак эртаралтыныт. Нуным йоча-влак, тўн шотышто кугурак класслаште тунемше-влак, ямдыленыт. Пүртўсым аралыме пашаже икшывым изинек ушышаш улына, – каласен проектын регионисо координаторжо Олег Богатов.

Лилия АИЗАТУЛЛОВАН плакатше.

2017
ГОД ЭКОЛОГИИ
В РОССИИ

Лилиян кенез каникулжо умбакыже шочмо Кодам кундемшытыже шуйна. «Орлёнок» деч вара шке йырже йолташыже-влакым чумырен, марий пүртўснам тўзландараш тўналеш манын ўшанена.

«Орлёнок» всероссийский йоча рүдерыште эртыше «Пырля ыштена!» («Сделаем вместе!») эконопрограмме кум этап гыч шоген:

1. «СДЕЛАЕМ ВМЕСТЕ для отряда»: ўдыр-рвезе-влак шке пашаштым аклаш луктыныт, тўрлў конкурсышто шинчымашыштым тергенит.

2. «СДЕЛАЕМ ВМЕСТЕ для «Орлёнка»»: йоча-влак плакатым сүретлаш, коллажым ышташ тунемыныт. Нунылан шуко мастер-класс («Экологий да тўр», «Пүртўс поянлык», «Экоончалтыш» да молат) эртаралтын.

3. «СДЕЛАЕМ ВМЕСТЕ для страны»: 16 июнышто кугу эковыставке лийын, тушто йоча-влак «Орлёнокышто» ыштыме плакатыштым ончыктеныт. Ончыкыжым ыштышаш акцияышт да проектышт дене палдареныт.

А эн тўн лектышлан видеосюжетым шотлыман: самырык эконо-влак шке пашашт дене палдареныт да Российыште ылыше иктаңашышт-влакым пүртўсым аралаш ўжыныт.

Наталья СЕМЕНОВА.

Айста чылан походыш!

Ме класс дене Йүштө памаш деке поход дене миен улына. Йүштө памаш воктене ошма карьер, кожла улыт, изи эгер - Сердяжка - йоген кая. Тиде вер Шернур посёлкышто ылыше калыклан пеш палыме. Ен-влак мörым погаш, каналташ толыт. Николай Иванович Петухов йоча-влакым имне дене кудалышташ тунькта. Ялыште ылыше-влак пүртүсым аралат, памашым эрыктат, кажне ийын йырже пеледышым шындат. Меат кидым, шүргым шүалтышна, тамле чайым шолтен йўна. Мыланна поход пеш келшен.

Катя РЫБАКОВА.
2-шо номеран Шернур школ.

**Тўняште уло тыгай вер -
Кушто мый чонем дене канем.
Чодыра, пүртүс да кайык йўк -
Ончен, мый пешак куанем.**

«Пиал планет»

Изи мастер

Тиде планетыште нимогай ойго, улыдымаш уке. Тыште пиал озалана. Тек мемнан ылышнат пиалан да весела лиеш.

Даша ТОБЕКОВА.

Кужәнер, Конганур.

Юнкор слётлан «Пиал планетым» (снимкыште) быштенам. Тудым пластмассе онго гыч кельштаренам да тояш пижыктенам. Онгеш немычпурса-влакым клей дене пижыктылынам. Нуно тўнямбалсе кочкышым ончыктат. Лишайник ден регенче - поян пүртүсым. Шер пырче ден янда - моторлыкым да тўвыргылыкым.

Тиде планетыште нимогай ойго, улыдымаш уке.

«Пиал планетым» бышташ кўлыт:

- ✿ немычпурса,
- ✿ лишайник,
- ✿ регенче,
- ✿ тўрлө шер пырче,
- ✿ янда.

Аралыза пүртүсым!

Марий кундеммысе пүртүс моторлыкшо дене мемнам куандара. Чодырана емж-саскалан, поңгылан поян. Тўрлө янлыкше, кайыкше мыняре! Чыла тиде мыланна, калыклан, пўралтын. Садлан ме тудым аралышаш улына. Но пытартыш жапыште ятыр кушкылын, янлыкын, кайыкын чотышт шагале мын. Садлан нуным Йошкар книгашке нуртымо. Тугеже, ме пүртүс поянлыкым шот деч посна кучылтына. Арамлан огыл 2017 ийым Экологий идалык семын увертарыме. Меат, йоча-влак, пушенгым шындена, арулыкым эскерена, макулатурым погена гын, шке надырнам пыштена.

Айста чылан пүртүсым аралена!

Марина ГРОМОВА.

Национальный президент школ-интернат.

1. Ош пондашан волык.
2. Сурткайык - будильник.
3. Кожласе сонарзе.
4. Суртволык.
5. Тиде кайык ўлыч чонешта гын, йўр толеш.
6. Яндар южым пуа.
7. Висвис, кандывуй - тиде ...
8. Сонарыш коштшо ен.
9. Ожно озанлыкыште сурт негыз лийын.
10. Илыш вийым пуа.

Юлиана ЕРМОЛАЕВА.
Марий Турек, Сардаял.

60 килограмм макулатур 1 пушенгым арален кога.

УЖАР ШӨРТНӨ ИДА РУ!

Шуко пушенге кокла гыч мый куэм моткоч йöратем. Ялыштына кушшо ик куэ воктек чүчкыдын мием, öндалам да чонем канымыла чучеш. Куэм ончен, идалыкын түрлө пагытше дене кугешнаш амал лектеш. Тудо кеч-кунам эн мотор. Куэ выньык дене мончаш пураш пеш келша. Но выньыкым ышташ мыняр куэ укшым тодылаш логалеш?! Тунам пушенгым пеш чаманем. Укшым күрлын налмеке, куэн капкылже коржеш, очыни. Сандене амал деч посна ида ру пушенгым, ида сусырто тудым.

Оля КОШКИНА.
Советский, Кукмарий.

Кумалтышыште шкем кузе кумыман?

Марий түвыра рüдерын фольклор дене методистше, Республикысе марий рüдö юмынйула ушемын секретарьже **Галина Алексеевна ЛАСТОЧКИНА** умылтара.

1. Күсотыш толын шумеке, капка ончылан шогалза да вуйдам савыза. Отышко пурымо годым сото телефоным йöрыктыза.

2. Фотоаппарат дене онаен дене кутырен келшыме почеш гына пайдаланаш лиеш.

3. Капкам эртымеке, чыланат памаш деке волат. Памаш шуко вере лап верыште шинча, сандене тошкалтыш дене волаш-күзаш перна. Каньылырак лийже манын, йöнан йолчиемым чийыза.

4. Памаш вüдлан вуйым савен, ший оксам пыштыза. Корка дене вüдым налза да, öрдыжкырак коранын, шүргыдам шүалтыза. Яндар памаш вüдым, атыш темен, пырля мөнгат налаш лиеш.

5. Отысо кожеш, вес ганат кумалтышыш толаш тазалык лийже манын, тасмам кылден кертыда. Мутлан, Чумбылат Кугызан кийыме верыште кугу кü үмбалам поро шонымаш дене ший оксам пыштыме йüлам шке кумылын шуктат.

ОТО - ТҮВЫРА УЖАШ

(Умбажыже лиеш.)

Поян тоштер

Т. Евсеев лүмеш Национальный тоштерыште лиймынам шуко жап шарнаш тўналам. Экскурсовод пеш раш каласкалыш.

Т. Евсеев лүмеш Национальный тоштерым вуйлатыше **Л.Н. Смирновалан да пашаенже-влаклан кугу таум ойлена.**

Мыланем пүртүс пöлкаште утларак келшыш. Мо гына тушто уке! Марий кундемыште илыше түрлө кайык, янлык, копшанге нерген шуко ум пален налым. Южыжын воктеныже йошкар квадратным сүретлыме.

Тугеже тудым йошкар книгашке пуртымо. Мыланна пүртүс поянлыкнам чот аралыман.

Натasha АКТЕРШЕВА.
Морко, Нуж-Ключ.

Пеш келша

Öрша селашке кок ял да ныл урем пураш. Мый Көрдемучашыште илем. Көрдем энерна ший гай волгалтше вüдшö дене ял калыкым куандара. Воктенак – чодыра. Тудын поянлыкше чылалан сита. Шочмо верем пеш келша.

Натasha ЧЕМЕКОВА.
Советский район.

Изи янлык

Морко кундемыштына шуко ур ила. Садланак районын гербыштыжат тиде изи янлыкым верандыме. Ур пеш мотор, писе.

Пушенге гыч пушенгыш чулымын тöрштылеш. Тиде янлык понгым, пүгыльмым йöрата. Телылан ситыше кочкышым пушенге көргашеш аралаш опта. Мый урым ужынам. Изи янлыкым аралаш күлеш. **Данила ВАСИЛЬЕВ.**
Морко, Шордүр.

Энерым эрыктат

Мемнан кундемна пеш мотор. Ял воктенысе чодыраште шуко кайык, янлык илат. Кайык мурым колыштын, шүм-чон куана. Тыгай моторлыклан айдеме түрлө энгекым конда. Пушенгым руа, янлык ден кайыкым пытара. Энерыш шүкым кышка. Мемнан школнаш тўналтыш классыштыже тунемше-влак кажне ийын энерым эрыктат. Нунын сай пашаштым ужына, кугыен-влак тауштат.

Юля ИСАЕВА.
Татарстан, Агрыз, Буймо.

Шочмо ялем

Мыйын шочмо вершөрәм –
Сылне Кугывай ялем.
Лишыл тыште чылажат
Эше рвезе чонемлан.
Тыште – мыйын шочмо сурт,
Тыште – мыйын коваем.
Тамле мелнам кјүэштеш,
Уныкажым вучалеш.
Керек-куш каем гынат,
Шочмо суртмыш пörтылам.
Йöраталме ялышкем
Чонем вургыжын вашкем.

Элина КАМАЕВА.

Пошкырт кундем,
Мишкан район.

Настя
«Пүгылъмö
пушенгым»
ыштен.

Изи ур

Пушенгыште изи ур
Лывыла чонештылеш.
Тышке, тушко тöрштылеш,
Изи пүкшым кычалеш.
Теле мучкылан тудлан
Пеш шуко күлеш шапаш.
Садланак изи урна
Уло кумылын тырша.
Анастасия МИХАЙЛОВА.
Волжский, Кугу Корамас.

Лүдшö янык

Марий чодыраште түрлö янык
ила. Иктыже – меран. Тудо
моло янык деч теве мо дене ойыр-
темалтеш: пылышыже кужу, телы-
лан шке вургемжым вашталта,
шенгел йолжо ончылжо деч вианрак.
Садлан курыкыш писын кудал күзен
кертеш. Тиде яныкын ик азапше –
чот лүдеш. Телым ош лум йымалне
аралалтеш: ош ужган улмыж-
лан көра ужын шукташ ок
лий. А кенежым писе йолжо
утара.

Юлиана АНТОНОВА.
Волжский, Сотнур.

Йогын вүд

АЙСТА МОДЫНА

Юнкор-
влакын йöратыме
модышышт.

Йоча-влак мужыр дене почела шогалыт, кидыш-
тым вашла кучат да күшкө нöлталыт. Тыге вүдкор-
ным ыштат. Ик ег кид йымаке пура да шкаланже
мужырым шупшыл налеш. Мужыр деч посна кодшо
ег ончык толеш да, у мужырым кычалын, «йогын
вүдыш» пура.

Шийла коеш

Данилан,
Данилан – лүмжö пүян.
Тушко коштыт йүитылаш,
Серышкыже мör погаш.
Ме пүям аралена,
Ший вүднам йöратена.
Пүялан таум ыштен,
Емыж-саскам тамлена.

Катя СЕМЁНОВА.

Татарстан, Агрыз,
Буймо.

Ялна йыр ятыр пүя
уло. Йоча-влак
кенежым тушко йүш-
тылаш коштыт.
Кайыквусо-влакланат
йöнан вер. Но пүя-
влакымат эскерыман.
Теве тений шошым
ялысе Каври пүяна
урылтын. Кугыен-влак
тудым шыжым ачале-
ныт ыле, йырым-йырже тыгыде
күм оптеныт, сержым
пентгыдемденыт. Но шошымсо
вүдшор серым тарватен, вүд
йоген каен. Кугыен-влаклан –
адакат паша.

Никита НИКОЛАЕВ.

Морко, Эгерсола.

Лүртје
шке ойгыжым
ойлен ок кодо,
Лүртјсланат
мемнанлак
илыман.

Зоя
ДУДИЧА

Газетым Печать да массо-
вый коммуникаций шотышто феде-
ральный агентствын финанс полшымыж де-
не лукмо.

Слёт Национальный президент школ-интернатыште эртыш. Тудо пеш чот мотор да чапле. Школышто ару, волгыдо, чылажат у. Тушто кажне кумылан йоча тунемын ок керт. Школышко чумыр республик гыч эн талантан йоча-влакым веле погат. Школым Лидия Геннадьевна Иксанова вуйлата. Ме тудын дене вашлийын мутланышна. Пеш ушан, шуко палыше вуйлатыше да туныктышо.

Тыгай школышто тунемаш – кажнылан куан да пиал!

Андрей МАКСИМОВ.

Шернур, Марисола.

Пүсö йодыш

Юнкор слётышто экологий нерген шуко мутланышна. Прозаик Мария Илибаева дене вашлиймаш годым пүртүс темым тарватышна. Писатель пүртүсым пеш йората. Тидыжак авторым возаш кумылангда. М.Илибаева мемнам икмыняр пашаж дене палдарыш. Йоча ойлымашыже-влак онгай улыт. «Кажне енлан пүртүс йолташ гай лийшаш», – каласыш прозаик.

Тўнямбалне пүртўсым аралыме йодыш эн пўсылан шотдалтеш. Тенийысе Экологий идалькат тидымак пенгыдемда.

Надя ГЕРАСИМОВА.
Йошкар-Ола, 7-ше номеран школ.

Чап да куан

Слётын ик кечынже марий сылнымутын классикше С.Г.Чавайнын памятникше воктек пеледышым пыштышна. Тиде мыланна пеш кугу куан да чап лийын. Кажне юнкор почеламутым сылнын лудын.

Алиса МИКСАНОВА.

Пошкырт, Мишкан, Чорай.

Радиошто

Марий Эл радио чапле кў полатыште верланен. Передачым ыштыме пөлемлаште түрлө технике, шуко компьютер уло. Радион пашаенже Владимир Аптулаев мыланна чыла раш каласкалыш да ончыктыш. Кузе передаче возалтым умылтарыш. Мыят микрофон ончыко шинчын ончышым. Илен-толын, ала мыят радиожурналист лиям?

Юрий ЧЕРВЯКОВ.

Пошкырт, Мишкан, Чорай.

Эң сай вожа-тый

Газетын тиде номерже М.Кастрен ушемн полшымыж дене савыкталтын.

Слётын икымше кечынже мемнам кок отрядлан пайлышт. Мый

«Чодыра» отряднан вожатыйже Лена лийын. Тудо Марий кугужаныш университетын студенткыже, весела, мотор да ныжыл үдыр. «Марий Юнкор» манын возыман футболкым мыланем тудо чиктен. Тиде татым порын шарнаш тўнгалам.

Ксения АЛЕКСЕЕВА.
Параньга, Элпанур.

«Кечыйол» отрядыш логалыым. Командирлан Оля Кошкинам сайлышна. Вожатыйна Наташа лие. Наташа – пеш весела үдыр. Йоратыме түшшө – ошо. Фрукт коклагыч апельсиным йората, пакчасаскагыч – паренге ден киярым. Кролик – йоратыме янлыкше. Пеледыш коклагыч ош тўсан хризантемым акла. Мыланем вожатыйна пеш келшен!

Полина БИРЮКОВА.
У Торъял, Кузнеч.

ПЕЛЕДЫШ

Татарстан кундем гыч үдыр-влак пеледыш гаяк улыт.

Мыйын уло пакчаштем Кече гай пеледышем. Вўдым кечын шавалтен Коштам мые муралтен. Жап шумеке йывыртом, Саскам мые погалтем.

Лиана ШАМЕЕВА.

Татарстан, Агрыз, Буймо.

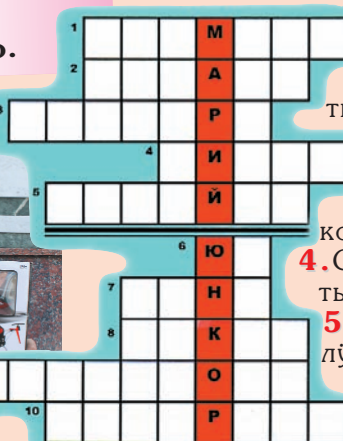
Куан кече

Латнылымше июнь – Пеш куанле кече. Юнкор-влакын кумылышт Нөлтгалалтеш веле! Тиде кечын йоча-влак Марий радиош каят. Шуко ум пален налаш, «Ямде лийышке» возаш. Ты газет моткоч онгай, Толмыжым вучем тунар. Кумылнажым, ай, нөлта! Налаш чылан вашкыза!

Эмилия АЛЕКСАНДРОВА.
Морко, Коркатово.

«Уштодыш» конкурсышто радиоуправляемый вертолётым Максим сепен налын.

1. Юнкор слёттышто творческий паша вуйлатышын лўмжө. 2. Ик вожатыйын лўмжө. 3. Тиде кундем гыч юнкор-влак толыныт. 4. Слётын тўн вуйлатышыжын лўмжө. 5. Ик отрядын лўмжө. 6. Марий Элысе кугу энгер. 7. Самырык вожатыйын лўмжө. 8. Самырык корреспондент. 9. Могай олаште слёт эртен? 10. Слёт жапыште илыме вер.

Максим ГОРИНОВ.
Кужэнер, Ёштымбал.

Индекс: Марий Элыште - 78574, вес кундемлаште - 52713. Тираж 1300 экз. Заказ 1231. Формат - А-4-8. Директор-тўн редактор Л.В.СЕМЕНОВА.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru, yamde_lii@mail.ru. Сайтн адресше: yamde-lii.ru. Тел. 45-25-49(факс); 45-22-82.

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК:

Марий Эл Республикасе культур, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве, «Ямде лий» газет» кугужаныш унитарный казенный предприятий.

Газетын Массовый коммуникаций сфериште да культур наследийым аралымаште законодательством шуктен шогымым эскерыше Федеральный службын Приволжский федеральный округысyo управленийыштыже регистрироватлыме. Номер - ПИ №ФС 18-1999, 2005 ий 10 февральыште пуымо.

Печатыш пуымо жап - 14-00, фактически - 13-00. Ак - кутырен келшыме почеш.

Авторын да редакцийын шоньмашышт түрлө лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт.

0+

Газетын редакцийыште погымо да верстатлыме, «СТРИНГ» ИПФ ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424006, Йошкар-Ола, Строитель урем, 95.

Редакцийын да издателын адресше: 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалыкше урем, 20.